

Liviu Pop
Ionuț-Florin Popa
Stelian Ioan Vidu

**CURS DE DREPT CIVIL
OBLIGAȚIILE**

Contribuțiile autorilor la elaborarea prezentei lucrări:

Liviu Pop – Titlurile IV, V;

Ionuț-Florin Popa – Titlurile I, II, III, VII, VIII;

Stelian Ioan Vidu – Titlurile VI, IX.

LIVIU POP
IONUȚ-FLORIN POPA
STELIAN IOAN VIDU

CURS DE DREPT CIVIL OBLIGAȚIILE

Universul Juridic
București
-2015-

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2015, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin

S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA AUTORULUI ȘI
STAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE INTERIORUL ULTIMEI
COPELTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
POP, LIVIU, DREPT**

Curs de drept civil : obligațiile / Liviu Pop, Ionuț-Florin Popa,
Stelian Ioan Vidu. - București : Universul Juridic, 2015

Bibliogr.

ISBN 978-606-673-560-5

I. Popa, Ionuț-Florin

II. Vidu, Stelian Ioan

347.22

REDACȚIE:

tel./fax: **021.314.93.13**

tel.: **0732.320.666**

e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL

tel.: **021.314.93.15**

DISTRIBUȚIE:

fax: **021.314.93.16**

e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

Abrevieri ale tratatelor și manualelor citate frecvent*

I. Doctrină română

- Baias/Chelaru/Constantinovici/Macovei – Fl.-A. Baias, E. Chelaru, R. Constantinovici, I. Macovei (coord.), *Noul Cod civil. Comentariu pe articole. Art. 1-2664*, C.H. Beck, București, 2014;
- Beleiu – Gh. Beleiu, *Drept civil român. Introducere în dreptul civil. Subiectele dreptului civil*, ed. a X-a, revăzută și adăugită (M. Nicolae, P. Trușcă), Universul Juridic, București, 2005;
- Boroi/Angheliescu – G. Boroi, C.A. Angheliescu, *Curs de drept civil. Partea generală*, Hamangiu, București, 2011;
- Cantacuzino – M.B. Cantacuzino, *Elementele dreptului civil*, Cartea Românească, București, 1921 sau reeditarea din anul 1998, All Educational S.A., București;
- Hamangiu/Rosetti-Bălănescu/Băicoianu – C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, v. 2, All, seria *Restitutio*, București, 1998 sau ediția din 2002, All Beck, București;
- Pop, *Obligațiile* – L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, v. I, *Regimul juridic general*, C.H. Beck, 2006;
- Pop, *Contractul* – L. Pop, *Tratat de drept civil. Obligațiile*, v. II, *Contractul*, Universul Juridic, București, 2009;
- Pop/Popa/Vidu – L. Pop, I.F. Popa, S.I. Vidu, *Tratat elementar de drept civil. Obligațiile*, Universul Juridic, București, 2012;
- Popescu/Anca – T.R. Popescu, P. Anca, *Teoria generală a obligațiilor*, Ed. Științifică, București, 1968;
- Reghini/Diaconescu/Vasilescu – I. Reghini, Ș. Diaconescu, P. Vasilescu, *Introducere în dreptul civil*, Hamangiu, București, 2013 sau ediția din 2008, Sfera Juridică, Cluj-Napoca;
- Stătescu/Bîrsan – C. Stătescu, C. Bîrsan, *Drept civil. Teoria generală a obligațiilor*, All, București, 1994 sau ed. a IX-a, revăzută și adăugită, Hamangiu, București, 2008;
- Ungureanu/Munteanu – O. Ungureanu, C. Munteanu, *Drept civil. Partea generală în reglementarea noului Cod civil*, Universul Juridic, București, 2013;
- Vasilescu, *Obligațiile* – P. Vasilescu, *Drept civil. Obligații*, Hamangiu, București, 2012.

II. Doctrină străină și comparată

- Bamberger/Roth – H.G. Bamberger, H. Roth, *Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, 2. Auflage, Band 1, art. 1-610 BGB, C.H. Beck, München, 2007;

Abrevieri ale tratatelor și manualelor citate frecvent

- Bar/Clive, *DCFR – Chr. von Bar, E. Clive (eds.), Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR)*, Full Edition, 6 v., Sellier, München, 2009;
- Baudouin/Jobin/Vézina – J.L. Baudouin, P.G. Jobin, N. Vézina, *Les obligations*, 6e éd., Yvon Blais – Thomson, Cowansville (Québec), 2005;
- Bénabent – A. Bénabent, *Droit des obligations*, 13e éd., Montchrestien, Paris, 2012;
- Carbonnier – J. Carbonnier, *Droit civil. Les biens et les obligations*, XX, *Les obligations*, Presses Universitaires de France, Paris, ediția din 1995 sau 22e éd., refondue par C. Labrusse-Riou, PUF, Paris, 2000;
- Chitty on Contracts – J. Chitty, H.G. Beale (ed.), *Chitty on Contracts*, v. I, *General Principles*, v. II, *Specific Contracts*, Sweet & Maxwell, Londra, 2004
- Flour/Aubert/Savaux – J. Flour, J.-L. Aubert, É. Savaux, *Droit civil. Les Obligations*, 15e éd., Sirey, Paris, 2012, Armand Colin, Dalloz, Paris sau ediția din 2003, citat astfel: v. 1 – *L'acte juridique*; v. 2 – *Le fait juridique*; v. 3 – *Le rapport d'obligation*;
- Ghestin/Billiau/Loiseau – J. Ghestin, M. Billiau, Gr. Loiseau, *Le régime de créances et des dettes*, L.G.D.J., Paris, 2005;
- Ghestin/Jamin/Billiau – J. Ghestin, Ch. Jamin, Ch. Billiau, *Les effets du contrat*, L.G.D.J., 1994;
- Ghestin/Loiseau/Serinet, *La formation 1* – J. Ghestin, G. Loiseau, Y.-M. Serinet, *La formation du contrat. Le contrat – Le consentement*, 4e éd., L.G.D.J., Paris, 2013; respectiv *La formation 2 – La formation du contrat. L'objet de la cause – Les nullités*, 4e éd., L.G.D.J., Paris, 2013;
- Larroumet – Chr. Larroumet, *Les obligations. Régime général*, Economica, Paris, 2000;
- Malaurie/Aynès/Stoffel-Munck – Ph. Malaurie, L. Aynès, Ph. Stoffel-Munck, *Les obligations*, Defrénois, Paris, 2005 sau ediția anterioară: Malaurie/Aynès – Ph. Malaurie, L. Aynès, *Cours de droit civil. Les obligations*, Cujas, Paris, 2000;
- Markesinis/Unberath/Johnston – B. Markesinis, H. Unberath, A. Johnston, *The German Law of Contract. A Comparative Treatise*, second edition, Hart, Oxford-Portland-Oregon, 2006;
- Mazeaud/Chabas, t. II – H. et L. Mazeaud, J. Mazeaud, Fr. Chabas, *Leçons de droit civil. Obligations*, t. II/v. 1, Montchrestien, Paris, 1998;
- Mazeaud/Chabas, t. III – H. et L. Mazeaud, J. Mazeaud, Fr. Chabas, *Leçons de droit civil. Sûretés. Publicité foncière*, t. III, Montchrestien, Paris, 1999;
- *Münchener Kommentar* – în special, *Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch*, Band 2, *Schuldrecht Allgemeiner Teil (art. 241-432 BGB)*, ed.: F.J. Sacker, R. Rixecker, 5. Auflage, C.H. Beck, München, 2007;
- Palandt – P. Bassenge, J. Ellenberger, C. Grüneberg, K. Thorn, G. Brudermüller, I. Götz, H. Sprau, W. Weidenkaff (ed.), *Palandt, Bürgerlichen Gesetzbuch*, 73. Auflage, C.H. Beck, München, 2014;
- Pineau/Burman/Gaudet – J. Pineau, D. Burman, S. Gaudet, *Théorie des obligations*, 4e éd., Thémis, Montréal (Québec), 2001;

Abrevieri ale tratatelor și manualelor citate frecvent

- Rescigno – P. Rescigno, G.P. Cirillo, V. Cuffaro, F. Roselli, *Codice civile a cura di Pietro Rescigno*, v. 1 și v. 2 (cu indicarea volumului), Giuffrè, Milano 2014;
- Schlechtriem/Schmidt-Kessel – P. Schlechtriem, M. Schmidt-Kessel, *Schuldrecht Allgemeiner Teil*, 6. Auflage, Mohr Siebeck, Tübingen, 2005;
- Starck/Roland/Boyer, *Responsabilité* – B. Starck, H. Roland, L. Boyer, *Droit civil. Obligations*, v. 1, *La responsabilité*, Litec, Paris, 1993 sau ediția din 1996;
- Starck/Roland/Boyer, *Contrat* – B. Starck, H. Roland, L. Boyer, *Droit civil. Obligations*, v. 2, *Contrat*, Litec, Paris, 1989 sau ediția din 1993;
- Starck/Roland/Boyer, *Régime général* – B. Starck, H. Roland, L. Boyer, *Droit civil. Obligations*, v. 3, *Régime général*, Litec, Paris, 1992;
- Terré/Simler/Lequette – Fr. Terré, Ph. Simler, Yv. Lequette, *Droit civil. Les obligations*, Dalloz, Paris, 11e éd., 2013 sau ediția din 2005;
- Viney/Jourdain, *Les conditions de la responsabilité* – G. Viney, P. Jourdain, *Traité de droit civil. Les conditions de la responsabilité*, L.G.D.J., Paris, 2006 sau ediția din 2013;
- Viney/Jourdain, *Les effets de la responsabilité* – G. Viney, P. Jourdain, *Traité de droit civil. Les effets de la responsabilité*, L.G.D.J., Paris, 2010;
- Vogenauer/Kleinheisterkamp, UNIDROIT – St. Vogenauer, J. Kleinheisterkamp, *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC)*, Oxford University Press, 2009;
- Wolf/Neuner – M. Wolf, J. Neuner, *Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts*, C.H. Beck, München, 2012;
- Zimmermann – R. Zimmermann, *The Law of Obligations. Roman Foundations of the Civilian Tradition*, Oxford University Press, Oxford, 1996.

***Notă:** în ipoteza edițiilor diferite, se va indica anul publicării în dreptul abrevierii lucrării, cu ocazia primei citări din fiecare Titlu aferent lucrării.

Titlul I. Considerații generale cu privire la obligațiile civile

Capitolul I. Noțiunea și structura obligației civile

§1. Definiție și terminologie

Terminologie. Termenul „obligație” provine din dreptul roman și își are originea ¹ în cuvântul *obligare* sau *obligatio*, care în latina veche înseamnă a lega (*ligare*) pe cineva „din pricina” (*ob, obs*) în vederea obținerii a ceva sau realizării unui anume scop¹. În vechiul drept roman, termenul „obligație” indica o legătură pur materială, corporală (*vinculum corporis*) între două persoane, adică între debitor și creditorul său, conferind creditorului un drept asupra înseși persoanei debitorului (*ius in personam*), asemănător cu dreptul proprietarului asupra lucrului său (*ius in re*). Pe măsura maturizării dreptului roman, acest raport a fost reconfigurat ca legătură juridică (*vinculum iuris*), adică un raport juridic în temeiul căruia creditorul putea cere executarea prestației ce i se datora, iar în caz de neexecutare avea dreptul să recurgă la forța de constrângere (*adstringimur*), ceea ce însemna executarea silită asupra bunurilor debitorului. Astăzi, prin obligație se înțelege, în general, o relație între două persoane, în virtutea căreia una are dreptul să pretindă celeilalte, iar cealaltă are îndatorirea de a executa ce i se pretinde².

Definiția obligației. V.C. civ. nu definea obligația civilă³, astfel încât doctrina ² juridică a elaborat definiții diverse⁴. Noul Cod civil a optat pentru definirea obligației în textul art. 1.164 („Obligația este o legătură de drept în virtutea căreia debitorul este ținut să procure o prestație creditorului, iar acesta are dreptul să obțină prestația

¹ V. Zimmermann, p. 1, nr. 1; V. Hanga, *Drept privat roman*, Ed. Didactică și Pedagogică, București, 1977, p. 345.

² V. Zimmermann, p. 1, nr. 1.

³ Asemeni altor coduri contemporane (C. civ. fr. din 1804, C. civ. austriac din 1811, C. federal elvețian al obligațiilor din 1911, C. civ. it. din 1942). Alte coduri oferă obligației civile o definiție mai mult sau mai puțin precisă (cazul art. 241 BGB, art. 1.088, C. civ. spaniol).

⁴ V., e.g., D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român în comparațiune cu legile vechi și cu principalele legislațiuni străine*, t. V, Tipografia Națională, Iași, 1898, p. 6; Cantacuzino, ed. 1921, p. 404; Popescu/Anca, p. 9; I. Albu, *Drept civil. Introducere în studiul obligațiilor*, Dacia, Cluj-Napoca, 1984, p. 14; Stătescu/Bîrsan, ed. 1994, p. 10. În ceea ce privește doctrina străină, v. M. Planiol, G. Ripert, avec le concours de J. Boulanger, *Traité élémentaire de droit civil*, 2e éd., t. II, L.G.D.J., Paris, 1947, p. 1; Terré/Simler/Lequette, ed. 2013, pp. 1-2, nr. 2; Mazeaud/Chabas, t. II, pp. 4-5; Flour/Aubert/Savaux, *L'acte juridique*, p. 27, nr. 38; Bénédict, p. 1, nr. 1.

datorată”). Rezultă că obligația este întotdeauna un raport juridic care se naște și există între cel puțin două persoane. Tradițional, se consideră că acest raport este alcătuit din două laturi inseparabile¹: una pasivă, adică un debitor și un element al pasivului său patrimonial (datoria), și una activă, înțelegând pe creditor și un element al activului său patrimonial (creanța)². Definiția legală oglindește aceste două perspective ale raportului obligațional. Din perspectiva creditorului, raportul de obligații apare ca un drept de creanță, iar din punctul de vedere al debitorului apare ca o datorie³.

§2. Structura obligației

- 3 Precizări introductive.** În identificarea structurii obligației se confruntă, în general, două doctrine: una *monistă* (cf. căreia obligația include un singur raport juridic în temeiul căruia creditorul este îndreptățit să pretindă și să obțină executarea prestației datorate de debitor⁴) și alta *dualistă* (cf. căreia obligația ar include două raporturi juridice – unul pur obligațional, în temeiul căruia creditorul poate pretinde executarea prestației, și unul instituțional, în virtutea căruia creditorul poate cere și obține executarea silită a prestației neexecutate voluntar⁵). În sistemul nostru de drept, prima concepție este dominantă. Ea include însă ambele elemente indicate de cea de-a doua, atestând că, în realitate, cele două teorii nu sunt incompatibile. Astfel, în analiza structurii raportului obligațional se distinge între patru elemente componente: subiectele, conținutul, obiectul și sancțiunea⁶. În continuare, le vom trece în revistă.

A. Subiectele raportului juridic de obligații. Pot fi subiecte ale unui raport obligațional toate persoanele fizice și persoanele juridice. Subiectul activ (*creditorul*) este o persoană determinată sau cel puțin determinabilă în momentul nașterii raportului de obligații; în schimb, subiectul pasiv (*debitorul*) trebuie să fie întotdeauna o persoană determinată la nașterea obligației. În raporturile de obligații *unilaterale*, o parte este numai creditor, iar cealaltă parte este numai debitor (e.g., raporturile obligaționale izvorâte dintr-un contract de donație, comodat, mandat gratuit). Cele mai numeroase raporturi de obligații sunt însă *bilaterale*, fiecare subiect având simultan dubla calitate de creditor și debitor (e.g., raportul născut dintr-o vânzare, dintr-un schimb, dintr-o închiriere etc.). Pentru calitățile generice de creditor și debitor există și denumiri specifice, generate de natura particulară a raportului juridic în cauză, adesea ele incorporând dubla calitate (e.g., vânzător/cumpărător, copermu-

¹ V. Pop, *Obligațiile*, p. 5.

² V. Flour/Aubert/Savaux, *L'acte juridique*, p. 27, nr. 38.

³ V. Schlechtriem/Schmidt-Kessel, p. 1, nr. 2.

⁴ Specifică dr. român (v., e.g., I. Albu, *op. cit.*, p. 25; Pop, *Obligațiile*, p. 18, nr. 8).

⁵ Specifică dr. german, care distinge între *Schuld* (legătura obligațională propriu-zisă – *Verbindlichkeit*, care presupune obligația debitorului de a executa voluntar prestațiile față de creditor) și *Haftung* (legătura obligațională prin care se garantează cu concursul mijloacelor instituționale executarea obligației de care este ținut răspunzător debitorul). V. C. Grüneberg, H. Sutchet, în Bamberger/Roth, p. 809, nr. 16 urm.; Schlechtriem/Schmidt-Kessel, p. 14 urm., nr. 21; Fr. Ferrand, *Droit privé allemand*, Dalloz, Paris, 1997, p. 211 urm.

⁶ V. Popescu/Anca, pp. 9-13; I. Albu, *op. cit.*, pp. 31-50; Pop, *Obligațiile*, p. 19.

tant, donator/donatar, însărcinat/îmbogățit, *solvens/accipiens*, gerant/gerat, persoană prejudiciată sau victimă/autor al prejudiciului ori persoană responsabilă etc.).

B. Conținutul raportului de obligații. Prin conținutul raportului juridic de obligații înțelegem drepturile de creanță și îndatoririle care aparțin subiectelor acestuia¹. Din punctul de vedere al conținutului, raportul de obligații poate fi *simplic*, în care o parte are numai drepturi, iar cealaltă numai obligații (e.g., donația), sau *bilateral*, în situația în care ambele ori toate subiectele au simultan atât drepturi, cât și obligații (e.g., vânzarea). Conținutul raportului obligațional este, de regulă, *subiectiv*, deoarece este stabilit prin voința părților. Prin excepție, conținutul raportului de obligații este *obiectiv*, în sensul că este stabilit prin norme imperative (e.g., toate normele imperative care instituie obligații, atât din sfera contractelor – v. obligația de bună-credință –, cât și din sfera faptelor licite sau ilicite – v. obligația comitentului de a repara prejudiciul cauzat de prepus).

Sintetic, în conținutul raportului de obligații includem, din perspectiva activului:

a) *drepturile de creanță*, care formează una dintre cele două categorii tradiționale de drepturi civile patrimoniale, alături de drepturile reale². Drepturile de creanță se realizează mediat sau mijlocit, adică numai printr-o anumită activitate, atitudine sau un anumit comportament al debitorului (e.g.: dreptul vânzătorului la încasarea prețului, dreptul chiriașului la folosința bunului închiriat, dreptul la despăgubiri pentru prejudiciul cauzat prin delict etc.). Spre deosebire de drepturile de creanță, drepturile reale sunt drepturi cu exercitare sau realizarea directă, nemijlocită (e.g., dreptul de uzufruct sau abitație); b) în același conținut obligațional trebuie inclusă o categorie aparte – așa-zisele *drepturi potestative*³. Dreptul potestativ este puterea conferită unei persoane de a modifica sau stinge o situație juridică preexistentă ori de a recrea o situație juridică prin voința sa unilaterală. Exercitarea unui asemenea drept se obiectivează într-un act juridic unilateral (e.g.: dreptul de a alege prestația într-o obligație alternativă, dreptul de a denunța unilateral un contract, dreptul de a invoca un pact comisoriu în cazul neexecutării etc.). Din perspectivă pasivă, la fel de sintetic, se poate reține că intră în conținutul raportului obligațional *îndatoririle debitorului corelative drepturilor de creanță* (e.g.: obligația de plată a prețului, obligația de garanție contra evicțiunii, obligația de predare a bunului vândut, obligația de neconcurență etc.).

C. Obiectul raportului juridic de obligații⁴. Prin obiectul raportului juridic de obligații se înțelege însăși prestația, i.e. conduita concretă la care este îndreptățit creditorul și la care este ținut debitorul. Această conduită poate consta într-o acțiune,

¹ V. I. Albu, *op. cit.*, p. 47.

² Cu privire la deosebirea dintre cele două categorii de drepturi, v. V. Stoica, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Humanitas, București, 2004, v. I, pp. 99-112; Pop, *Obligațiile*, pp. 23-27.

³ În legătură cu drepturile potestative, selectiv, v. V. Stoica, *Drepturile patrimoniale atipice*, în *Dreptul* nr. 3/2003, p. 55 urm.; I. Reghini, *Considerații privind drepturile potestative*, în PR nr. 4/2003, p. 236 urm.; M. Nicolae, *Tratat de prescripție extinctivă*, Universul Juridic, București, 2010, p. 436 urm.; I. Najjar, *Le droit d'option. Contribution à l'étude du droit potestatif et de l'acte unilateral*, L.G.D.J., Paris, 1967; St. Valory, *La potestativité dans les relations contractuelles*, Presses Universitaires D'Aix-Marseille, 1999; L. Pop, L.M. Harosa, *Drept civil. Drepturile reale principale*, Universul Juridic, București, 2006, p. 46 urm.

⁴ Ptr. detalii referitoare la obiectul obligației, v. Pop, *Obligațiile*, pp. 29-40 și bibliografia indicată.